

ESIMENE PEATÜKK

Neid pani otsekohe tähele. Eemalt nägid nad välja nagu igati tavalised inimesed, müües puid, seeni ja kuivatatud jäneseliha. Enamasti ilmusid nad välja kahe- või kolmekaupaga, igaühel seljas flanellsärk ja must nahkjakk. Lõhn, mida nad endaga tõid, torkas ninna ja pressis peale. Vaigu, higi ja pesemata suguelundite lõhn.

Jakiselgadele oli joonistatud kiskjasilm, selle kohale püss. Silma all oli Rooma number seitse. Olid nad kolmikud? Välja nägid küll ühesugused: lai laup, punakaspruunid salkus juuksed, mida polnud iial puutunud juuksuri käsi ja küllap polnud need ammu ka šampooni näinud. Ainus, mis just neid kaht eristas, oli see, et ühe nina näis vasakult küljelt moondund, arvatavasti külmakahjustus.

Jalgpalliväljakule püstitatud laadaplotsilt kostis elavat suminat, mõned aedviljamüüjad üritasid skeptilisi kliente veenda, et sinepikapsas on tõepoolest sama asi kui rukola. Üks ringi kõndiv noorpaar tundis huvi, kuidas küpsetab kohalik pagarikoda oma populaarset puukooreleiba, mille vanemad inimesed ära põlgasid, nendel sai sellest sõja ajal küllalt. Ma ei suutnud pilku õdedelt lahti rebida, miski tõmbas mind nende poole, ma tiirlesin võimalikult märkamatuult nende leti ümber. Märkasin tugevaid, marrastustega kaetud käsi, pikki sõrmi ja leinarantidega küüsi, kui nad ulatasid pabertuutudes seeni. Ei tea, kui mitu selle linna üha jõulisematest loomasõpradest on nad klientuuri hulgast kaotanud, kaunistades oma letti kütitud loomade läikivate sabadega. Nad lasid rebase-sabadel rahva nina ees tilbendada, et seejärel näidata, milleks neid kasutada: puusade ümber riputada ja üsaga nilbeid liigutusi teha.

Mehed, keda naised olid laadale kaasa tirinud, muigasid lõbusalt ja reetsid sel moel, et laadalkäik polnud nendegi jaoks päris maha-visatud aeg.

Tekst tüdrukute siltidel oli vigaselt ja haraliste tähtedega kirjutatud, otsekui oleks seda lastud teha mõnel seitsmeaastasel. Karu liha. Magus metsavarikas. Pildistasin eemalt, kuidas nad karunahad välja panid, ja suunasin fookuse sädemele; käsitsi keeratud, õhukesed sigaretid kõlkusid neil suunurgas. Vahel pahvisid nad koni nii kaua, et oleksid pidanud huuled ära kõrvetama. Seisatasin nende leti juures, vaatasin neid kahe mehe vahelt, kes tahtsid müüjatelt teada, kas karu arvukus on viimastel aastatel kasvanud. Kui ma küsisin, kui palju nad halupuu eest tahavad ja kas neil kaardiga maksta saab, nähvati mulle vastuseks, et ainult sularaha, ilma et nad oleksid pilke meeste karvastelt käsivartelt ära pööranud. Pärast iga müügitehingut pisteti paberraha ja mündid pruuni nahkotikesse, mis tõmmati nõõriga kinni. Kui kraam oli ära müüdud, võtsid müüjad välja plasku, millest nad teatraalselt grimassitades jõid. Pealtnägijad naersid. Sellest sai vaatemäng. Vahel pakkusid nad ka kõige ees seisvatele meestele juua. Kõige rohkem oligi kliente alati ödede leti juures, lärm oli suur, vilistati ja plaksutati. Lõpuks seisin laiaõlgsete meeste kõrval ja tõstsin fotoaparaadi, et teha aasta pilt, fookusega ühe tüdruku armil, mis jooksis ussina silmanurgast suunurka. Hetkega muutus reibas meeleolu vaenulikuks. Pilgud liikusid meestelt minu näole: mäletan seda kiiret pööret nagu aegluubis, kuidas sädelusest sai süngus, flirt vahetus vaenulikkuse vastu. Minule suunati neli musta auku. Armiga tüdruk tõmbas sõrmega üle kaela, nagu kõri läbi lõigates. Jalad värisesid, süda peksis, miks ma neilt ometi luba polnud küsinud? Tavaliselt ma ikka küsisin, kui inimesi pildistasin. Keerasin objektiviile kätte peale ja riputasin kaamera õlale tagasi. Tüdrukud lõbustasid publikut edasi, jõid ära viimase alkoholililga ja ilma et oleksin seda üldse küsinudki, sain viimase rebasesaba rekordiliselt hea hinnaga. Armiga tüdruk kõlgutas seda demonstratiivselt mu nina all.

Müüjate säriseva energia nähtamatu, kuid tuntav pilv valdas mind ja oma üllatuseks löingi paberraha väriseva käega letile.

Ma ei saanud kuidagi lahti mõttest, milline on nende elu. Nad seadsid ennast mu peas sisse. Mida nad hommikusöögiks söövad? Mida nad teevad, kui hammas valutama hakkab? Otsin märkmiku ja kirjutasin oma tähelepanekud üles; käsitsi kirjutades on sõnad rohkem päris. Kaevasin sügavalt, küsitlesin linnas tuttavaid ja muid inimesi. Otsin veel ühe kaustiku ja liikusin nagu kinnismõtte küüsis edasi, küsitledes ka erinevaid vallaametnikke. Mida nemad õdedest teavad? Vastused olid vastukäivad. Õnnetud, kes ei saa ühiskonnas hakkama, vastati enamasti. Issand jumal, nad on ju üles kasvanud ilma televiisori, arvuti ja mobiilita. Viimased kümme aastat pole olnud isegi lauatelefoni. Vaevalt nad lugedagi oskavad, sest koolis pole nad käinud. Räägitakse, et ühel õpetajal, kes kaotas kunagi õpilase noaga ähvardamise pärast töö, oli õnnestunud neid mingil erilisel moel kõnetada ja saavutada õdede usaldus sedavõrd, et vähemalt kõige noorem võttis aabitsa vastu. Tüdruk oli teadmishimuline ja kiire taibuga, kuid kui ta oli lugema õppinud, lõpetas ta õpetajaga suhted ja too ei saanud enam talle ligi.

Ilma igasuguse kahtluseta oli kõik hakanud totaalselt viltu minema pärast seda, kui tüdrukud olid pidanud metsast ära tooma oma isa sandistatud surnukeha, kui karu ta ära tappis. Olevat olnud kohutav vaatepilt. Loom lamas raskelt vigastatuna, veri haavast purskamas, pulss endiselt tunda, surnud jahimehe kõrval. Isa vigastatud keha ja tundmatuseeni muutunud nägu andsid tunnistust sellest, et toimunud oli lähivõitlus. Kõige vanem tütar lasi karu maha ja päästis looma pikemast piinlemisest.

Isa oli osava karukütina vägagi tuntud, inimesi jahmatas tema visadus ja pikad retked metsades. Ta oli nimelt võrdlemisi ülekaaluline ja muutus aastatega üha kogukamaks. Need vähesed, kes olid näinud teda sündmuste keskel, panid tähele, kuidas mehe kohmakas keha liikus nagu nõtkes orienteeruja üle juurte, tüvede ja kivide. Lõpuks sai kuulsusest mürk. Isa süüdistati salaküttimises,

politsei käis teda mitu korda otsimas, kuid kohtusse ei jõudnud ta kunagi. Kõige vanem tüdruk oli hakanud siis koolis käima ja vanemad otsustasid ta sealt ära võtta. Terve pere vältis igasugust kontakti ühiskonnaga ja naabrinaine, Niskanpää lesknaine, kelle talu asus kümne kilomeetri kaugusel tüdrukute omast, oli ilmselt see, kes nende eest asju ajas, hädavajalikku kaupa ostis, bensiinkanistreid täitis ja sünnituste juures abiks oli. Välja oli teda koolitanud tema ema, kellel oli kasin meditsiiniharidus ja kes tegutses seejärel maavelskrina.

Aeg-ajalt peitis isa end tegelike ja kujuteldavate jälitajate eest metsa. Küllap tuli ta öösiti koju ja suundus hommikul taas sügavasse laande. Pärast isa surma leidsid tütreid temast jälgi maha jäetud majades ja kaljuste ürgmetsade avarates koobastes.

Kui surmateade tuli ja jahmatust tekitas, läks üksikema ja leinavate tütarde kooselu täiesti käest ära, põlgus oli mõlemapoolne, agressiivsus viis vägivallani. Isegi proua Niskanpääd ei lastud sisse. Mõned metsatöölised olid näinud kõhetuid ja siniseks kolgitud tüdrukuid metsas ringi ekslemas.

Isa matustel, kus koos seitsme tütreaga olid tulnud hüvasti jätma ka ema Louhi, naaber Niskanpää koos poja Johniga ja onu Veikko Huovinen, oli Simone ainus, kes pani käed palveks kokku ja laulis kaasa psalme, mida teadis peast. Kui nad ükshaaval kirstu juurde läksid ja sellele sigurivarre asetasi, ei nutnud mitte keegi, kuigi oli ilmselge, et nad on sügavas leinas. Vanim tütar Johanna jäi kirstu juurde kõige kauemaks, silitas käega kaant ja tõi kuuldavale mingi kõrihääle. Kui leinatalitus läbi sai, kutsus kirikuõpetaja Johanna ja ta õe Tanja kõrvale ning ütles: mõelge, et teil on hästi läinud. Teil on ema ja talu. Aastate jooksul olen ma kuulnud isata lastest, kes elavad metsas nagu räsitud rebased. Teil on veel kõik korras.

Kuid neist manitsevatest sõnadest polnud kasu, rääkis mulle kirikuõpetaja, kui ma kiriklas tal külas käisin ning oma märkmikuga tema vastas istusin. Pärast isa surma oli tal olnud ema ja ühe tütreaga mõningane kontakt, nood tahtsid nende kohtumist teiste

eest salajas hoida. Tol ajal oli puhkenud ema ja tema tüdrukute vahel positsioonisõda. Kirikuõpetaja rääkis vägivallategudest ja muidu vaikse loomuga mehe elavad žestid andsid tunnistust sellest, et ta oli seitsmest õest sama vaimustatud kui mina. Mõistatus, millele sai valgust heita eri suundadest. Kui me leidsime, et olime nende haletsusväärse sotsiaalse seisundi täpselt piiritlenud, lipsasid nad piiridest välja ja tormasid minema.

Ema tõstis oma käe järeltulijate kohalt ära ja elas aeg-ajalt venna juures, kolmekümne kilomeetri kaugusel kodutalust. Kui ta ära suri, oli ta kodus ja jättis seega tüdrukud oma hoolitsemata, hallitanud ja katkise katusega isakodus saatuse hooleks. Tüdrukute elu kirjeldamisel tuleb ette palju tegematajätmissi, palju mata-lõpulisõnu. Palju maksmata arveid. Pliidi all oli virnade kaupa inkasso-teateid ja ähvardusi kohtutäiturilt.

Kirikuõpetaja käis ukse taga ja üritas stoilise rahuga sundida neid ennast kokku võtma ja tegelema ema Louhi matustega. Kui ta suurde talukööki astus, avanes vaatepilt, mis jäi teda jälitama kogu eluks. Surnu lamas köögisohval. Ämbrid püüdsid vihmapiisku. Kuivanud pudru- ja makaronijäänustega taldrikud moodustasid kraanikapil terve mäe. Ühes nurgas maast laeni pitsakarbid. Kaks kana tippisid koerakarvadest vaibal, mis kattis omal ajal kahtlemata kaunist, laiade laudadega põrandat.

Hais oleks olnud veelgi hingematvam, kui köögis poleks heljunud piibutubaka ja sigaretisuitsu meeldiv hämu, mis meenutas kirikuõpetajale nauditavat mahvi, mille ta tõmbas enne seda, kui tal tekkisid hingamisraskused ja tema arst tegi selgeks, kui tervist kahjustav oleks suitsu edasine tõmbamine haigetesse kopsudesse.

Vinest paistis seitse kahvatut nägu, pruunikaspunased sassis juuksepahmakad, mis eemalt võisid näida õõtsuva kasteheina-väljana. Nad istusid köögilaua ümber, keset lauda oli jahipüss.

Siis seisis köögis kirikuõpetaja.

„Kust kurat sina veel tulid?” röögatas Tiina.

Simone oli märksa viisakam.

„Tere päevast, astu sisse ja tule edasi. Kas soovid üht North State'i? Meil õnnestus keelatud kraami hankida.”

Ulatas rohelise sigaretipaki.

Kirikuõpetaja vaatas seda himukalt, käsi jõnksatas, kuid ta pani kiusatusele vastu. Ta vaatas ema surnukeha. Nägu oli mahe, suu nõrgas naeratuses tardunud. Need üksikud korrad, kui kirikuõpetaja oli temaga kohtunud, oli ta nägu rusutud, keha kõssis. Nüüd ta siis lõpuks naeratas.

Kirikuõpetaja tõstis kumera pihu leebelt õdede poole ja ütles:

„Te peate panema oma ema kirstu ja pühitsetud mulda.”

Õed vahtisid üksteisele otsa. Tõmbasid sigarettidest sügavaid mahve.

Aune võttis sõna:

„Me kanname ta metsa ja laseme tal rabaservas puhata. Ema viimane soov on esimene, mille me kavatseme ka täita.”

„Siis te peate kremeerima,” ütles kirikuõpetaja.

Johanna puhus suitsu välja ja vaatas talle kulmu kibrutades otsa:

„Kremeerima?”

„Surnukeha ära põletama ja tuha laiali puistama. Kõik muu on ebaseaduslik.”

„Kas sina põletad?” küsis Tiina.

Kirikuõpetaja raputas pead.

„Seda teevad need, kes ahjudega tegelevad.”

Johanna oli kõigutamatu:

„Me põletame, kui meile tundub, et on õige aeg. Siin majas saame me ise hakkama.”

„Ja teie arvates hästi?”

Elga pahvatas naerma ja vaatas tunnustavalt kirikuõpetajale otsa. Tiina vahtis teda mürgiselt ega saanud aru, mille peale ta hirnub. Johanna sekkus:

„Homme võite surnukehale järele tulla, siis me jõuame hüvasti jätta.”

„Kümne paiku. Aitäh kohvi eest,“ ütles kirikuõpetaja vanast harjumusest ning suundus kähku ja tohtutus kohvinäljas hirmuäratavast talust minema.

Kui ta oli mulle mälu järgi need repliigid ette kandnud, näis ta oma näitlejameisterlikkuse ja detailimäluga väga rahul olevat, ja sealt alates otsustasin intervjuud ka salvestada. Tahtsin, et repliigid saaksid nii ehedad ja elusad kui võimalik, kõike muud olin sunnitud luuletama. Uskusin ja lootsin, et saan vähemalt ühe õe koostööle ja rääkima meelitada. Ta oli üllatavalt sõnaosav, kui arvestada, et ta polnud koolis käinud, kuid pärast meie vestlusi olin sunnitud nentima, et ta polnud edasi andnud midagi erilist, mis võiks mu lugu tõele lähemale viia. Teate küll, neid detaile, mida on vaja jutustusse elu sisse puhumiseks.

Õdedest innustust saades joon paar porterit, kui ma siin oma laua taga istun ja fantaasiasse sukeldun. Üritan kaasakiskuvas proloogis sõnastada loo tuuma. Kuidas ma saaksin panna sõnadesse seda füüsilist vägivalda, õdede tahumatust ning samas looduse ilu ja ettearvamatus? Kuidas peaksin toimima vastuoluliste andmetega? Paljud küsitletutest esitavad hoopis teise versiooni, mitte õnnetute laste oma. Nad tunnistavad, et tüdrukud on südame-tunnistuseta tüübid, kes tegelevad hämarate asjadega, ja et nad on nii kalestunud, et võivad vabalt muutuda ka vägivaldseks, isegi tappa, kui tunnevad ennast ohustatuna. Kõik, kellelt ma küsin, hoiatavad mind ja räägivad, kui osavalt nad tulirelvi käsitsevad, ja et käivad jutud ka kahest turskest koerast. Mõned väidavad, et neid peletisi on õpetatud ründama – jalgevahesse.

Mispärast vald alla andis? Vastused, mis ma saan, meenutavad legende. Kuulu järgi olevat kaks sotsiaaltöötajat, kes pärast karukütist isa surma tüdrukutega kontakti otsisid, pandud kinni ühte tapamajana kasutatavasse kuuri. Seal aheldati nad kettide külge ja neid piinati keskaegsete piinamisriistadega. Räägitakse, et tüdrukud olid ühe mahalõigatud meheriista isegi ära grillinud ja õhtusöögiks söönud.

Ametnikud on loobunud pingutustest panna neid vallaga ühendust võtma. Seega on lepitud igati vajaliku maksutulu kaotusega sealses üha tühjemaks jäävas maakohas ja vaeses väikelinnas, mille peatänavat ääristavad tühjad äripinnad.

Seni pole karuküti tütreid veel kinni nabitud, kui nad metsaannid laadaplatsile laiali laotavad. Miks? Küllap leiab siit nii vastutajate hirmu, kaastunnet kui ka meie kõigi vajadust närvekõditava põnevuse järele.

Siin väikelinnas ei ole keegi nii elav ja särasilmne kui see, kes räägib seitsme õe elust. Huvi on nii suur, et ma oleksin rumal, kui ma ei üritaks nende elu üles kirjutades täita oma kirjanikuunistust.

Inimese põhiolemuse tundmaõppimisel on määrava tähtsusega tema lapsepõlv. Kuidas võib keegi arvata end teadvat midagi mõne elusolendi kohta, kui tal pole õrna aimugi, kes olid ema ja isa, millised olid pere elamistingimused ja suguvõsa positsioon ühiskonnas? Lapsepõlvest ei pääse keegi, terve elu naksab see sind kannast, hundipoja teravate kihvadega. Mõnes eluetapis vaatad tagasi ja leiad valguse, mis valgustab su sisemust, teistes etappides näib kõik olevat mässitud pilkasesse pimedusse. Saate kindlasti aru, et õdede lapsepõlve kokkupanemine oli mulle paras pätkel, sest pere elas isolatsioonis ja laste armastatud onu, meremees Veikko Huovinen, kes oli saatuse iroonia tõttu kuulsa kirjaniku nimekaim, suri pärast ainsat vestlust, mis mul õnnestus temaga pidada. Õdede onu oli teada-tuntud andekas jutustaja, veel vanuigi kutsuti teda kodulooseltsi aastakoosoleku kohviõhtule.

Mida võin ma hobietnoloogi kindlusega seitsme õe lapsepõlve maailma kohta öelda? Mitte palju. Ühte küll, jah: selle ümber oli mets. Kõrged männid ja tihedad kuused. Noored kriitvalgete tüvedega kased talu kõrval. Nende põhiline kodu oli põlismets, mitte rukkipoold. Nad jälestasid iga hetke kündmisest, kobestamisest, külvamisest ja saagikoristamisest; seda kurnavat rassimist

seostasid nad ema raskete sammude, paistes pahklude ja kurja näoga.

Mägrad liikusid kartmatult tüdrukute ümber, kui nood metsajärvedes suplesid, rabaveerel lärmasid ja ojade selgest veest janu täisjõid. Metstuvi ja orav aga, rääkimata saarmast ja kärbist, õppisid aja jooksul eemale hoidma.

Lubage nüüd lõpuks esitleda ka õdesid. Neid ei ole võimalik esile tõsta tüüpidena – Toriseja, Häbelik, Önneseen. Nimelt on kõik seitse kangekaelselt inimpelglikud. Rõõmsad on nad siis, kui kulistavad alla ohjeldamatult puskarit ja koduõlut. Seda juhtub muidugi sageli. Viin, ainus jook, mis joomist väärt, ütlevad nad kooris, otsekui oleks see nende oma napsulaul. Johanna skandeerib kõige valjemini, tema keha kannab kõige suuremas koguses alkoholi, enne kui ta pikali maha langeb. Õekestest vanimana on ta äsja saanud kakskümmend. Kuigi ta kangete jookide läbilase on suur, võib teda siiski kirjeldada kui korralikku ja mõnes mõttes ka hoolivat. Ka nooremad tunnevad, et ta on targutaja, lausa dotseeriv. Neile on ülimalt vastukarva, kui ta korrutab: *Tüdrukud, teeme seda nüüd korralikult. Koos lahendame selle ära*. Eriti kui mõelda, et Johanna pole kuigi kiire taibuga. Kõige noorem ja läbinägelikum Elga andis talle sellest oma ninakal ja ärritaval eelteismelise moel ka teada. Nii sigineski nende vahele vaen, pidev mäss. Esmasündinu ja pesamuna pole iial hädavajalikku rahupiipu teinud.

Tanja ja Aune ei ole sarnased, nii nagu ühemunakaksikud tavaliselt. Tanja on praktilistes asjades kindel käsi, samal ajal kui Aune on käeliselt nõrk, sest tema elab oma peas ja räägib onu Veikko eeskujul lugusid, nii enda omi kui tuntud rahvajutte. Kaksikud Tiina ja Laura on samuti erinevad, kuid neid ühendab kohmakus. Tiina on küll poksija tüüpi tugev ja ägedaloomuline, kuid tema motoorikal näib midagi viga olevat. Ta liigutused on enamasti hooletud, samal ajal kui Laura taarub uneskõndija kehakeelega lühinägelikult mööda oma radu. Laura oli see, kes käis kõige rohkem peale, et nad peaksid talust ära loodusesse kolima, kui mõlemad vanemad on

maisest elust lahkunud. Tema suhtub kuuskedesse nii, nagu need oleksid tema päris vanemad.

Oot-oot. Ma unustasin Simone. Tema on ainus, kes usub Issandat Jumalat ja piiblit sõna-sõnalt. Ainus, kes salaja ema usaldas. Teised hakkavad üle kere sügelema, kui Simone enda ümber jumalasõna levitab ja väidab, et on näinud Jeesust ja isegi kuradit ennast. Küll aga kuulavad nad hea meelega paljusid piiblitlugusid, mis tunduvad olevat ägedad muinasjutud ja võimsad seiklused – kus naistel läheb eriti halvasti.

Vanemate lapsepõlve kohta pole kuigi palju rääkida. Nälg ja raske töö alates kümnendast eluaastast. Miks just Heikki ja Louhi kohtusid ja soovisid oma paljaid kehasid teineteise vastu hõõruda, on enamikule mõistatus. Et seda juhtus vähemalt viis korda, on veelgi suurem müsteerium. Kuigi kas mitte paljud paarid ei tekita krigisevaid küsimärke? Heikki ja Louhi jagasid küll kodu, kuid ei teinud mitte midagi kõrvuti ja harmoonias. Tegevused nende väikses metsatalus, kus olid piimalehmad ja rukkipooldudega viljakas org, olid rangelt ära jaotatud. Kui tütreid poleks olnud, oleks nende elu möödunud hauavaikus.

Tüdrukute vali naer ja huilgamine kostis üle männilatvade ja hõiked võisid rännata ka kümne kilomeetri taha, linna bussipeatusesse välja. Nad vähkresid muru peal maadeldes, paindusid nagu kassid, võtted olid nii karmid, et punaseid juuksetutte lendas ja ninadest voolas verd. Kui naabrinaise poeg John Niskanpää kodus elas, hiilis ta õdede talu juurde, peitis end põõsasse ja vahtis neid binokliga heki vahelt. Johni tähelepanekud on olnud minu töö jaoks hindamatud.

Selleks, et tüdrukud lõpetaksid oma trumminahku lõhestava karjumise, tuli kasutusele võtta sama trikk kui koertega: tähelepanu kõrvale juhtimine. Siis läks isa eeskotta, võttis seinalt püssi, läks välja ja seisis tütarde kõrvale, kes kõik klohmisid üksteist, peale kõige pisema, kes pidas arvestust ja tegi kindlaks võitja. Isa sihtis männilatvade poole ja tulistas üht oravat ja loom kukkus

oksalt oksale ja maa peale välja, otsekuu aegluubis. Siis tõusid kuus higist auravat ja porist tütart püsti, veretriibuliste käte ja muhklike otsmikuga. Nad läksid isale järele ja võitlesid tugevale mehekehale kõige lähema koha pärast, nad hoidsid tal usalduslikult ümbert kinni, toetasid pea isa ümmarguse kõhu ja laia rinna vastu, samal ajal kui isa porised tüdrukukehad leebelt kõrvale lükkas, alla kummardus ja surnud looma sabast kinni haaras, et ikka veel soe korjus päikesevalguse poole tõsta.

„Kui tuleb sõda või katk, võite seda süüa. Liha pole eriti palju, aga oravaaju on rasvane ja hõrk.”

Tüdrukud kuulasid ringis tähelepanelikult, jälgisid iga liigutust; kõike, mida isa ees tegi, ahvisid nemad järele, nagu seitse rebasekutsikat. Ei, kuus. Laura kõndis nagu ikka veidi kõrvale, kuulas hajameelselt, vahtis taevasse, justkui näeks ta puulatvade juures midagi huvitavat, kuigi kõik sulandus üheks. Isa vilistas talle, kui oli hariduse andmise aeg, ning loiu kehakeele ja üksikõikse ilmega ta kuuletus. Hea on harjutada just orava peal, see on kõige raskem. Oravad ei püsi kunagi paigal.

Igaüks pidi võtma relva ja sihtima seda männioksa, kus näriline oli istunud, ka kõige väiksem pidi proovima. Tal aidati rasket püssi hoida. *Sihi natuke madalamale*, ütles isa oma rahuliku isahäälega, *muidu lased üle. Aga mitte nii alla, et sa kere puruks kõmmutad.*

Nahk pidi olema terve, muidu ei andnud seda müüa. Elga tulistas. Taevast langes alla harakas.

Vahel ilmus kohale ema, kes allasurutud raevus kamandas tütreid appi lüpsma. Tulutult. Ema rääkis katkendlike lausetega, tõi kuuldavale üksikuid sõnu ning kohtas seitsmes helistikus pilklikku naeru ja isa poolt: *helvetti, eit, ma õpetan siin tüdrukutele ellujäämist!*

Aastatega võttis ema tarvitusele üha kangemad meetmed, et vägisi sundida oma lapsi osalema talu igapäevatöodes, vähemalt lehmade

piimast vabastamisel. Ükskord, kui isa oli metsa karujahile läinud, kähvas Laura ema anumise peale *eitede töö*. *Minust saab kunstnik, mitte lüpsja*, karjus ta ja löi jalaga vastu maad. Elga kordas õe sõnu naistetööde kohta ja ütles, et temast saab professor. Siis läks emasse vanakuri sisse, ta haaras Elgast kõvasti kinni, surus ta vastu maad, laskus ise põlvili ja virutas tüdrukule puuhaluga seitse tugevat hoopi. Ema põsed hõõgusid, ta hingeldas valjusti, nagu oleks ta oma karmist käitumisest kaifi saanud. Siis liikus ta edasi ja virutas silmatorkavalt musikaalses rütmis vanematele lastele puukulbiga näkku, kiired kõvad löögid, kuni vars tuli küljest ära ja Laural hakkas kõrvast verd jooksuma. Johanna ja Tiina olid kiusu pärast stoilised ja naersid edasi emale näkku, Elga aga ei suutnud veel pisaraid tagasi hoida.

Ees on need päevad, mil neil kõikidel jätkub vaimujõudu teadvus valult emale viia.

Tuleb, isa on kodus! Johanna hõikas seda eestrepil seistes, üle kogu ümbruskonna, ja kuus õde tulid jooksuga ja säravi silmi. Isast tulvas okasmetsa, higi ja karuvere sulneid lõhnu. Ta astus otse kööki, istus kolde äärde kipakasse tugitooli, viskas jaki ja kamp-suni toolile, tõmbas saapad jalast ning raputas köögipõrandale kruusa, okkaid ja kaselehti. Pesamuna Elga ronis talle sülle ja sättis ennast veristele pükstele istuma, ta nõjatas oma väikese pea vastu higikollast võrksärki, mille augumustrist turritasid välja jämedad rinnakarvad, ja nuhutas kaenlaaugu rahustavat higilõhna, mis segunes saabaste kirbe nahalõhnaga. Isa toppis piibu ja imes seda himukalt, samal ajal tikku tubaka juurde viies. Ta võttis pisi-tüdrukust kinni ja paigutas tole paremale jalale ning tõstis jalga nagu kiike. Elga ei tundnudki enam, et tagumik on ema hoopidest läbi klohitud, kui ta otse üles taevasse ja tagasi alla sõitis.

Sõit-sõit sinka-sanka, hobul nimeks Blanka. Väike ratsur peagi saab jalga uhked saapad.

Ja olidki rõõmurikkujast ema karmid võtted selleks korraks unustatud.

Igal hommikul kohe pärast ärkamist läks Johanna eestrepile, kus isa istus piibusuitsu vines, pilk üle puulatvade hallikassinisele mäele suunatud. Ta võttis piibu suust ja nuhutas kiskja kombel igas ilmakaares, seejärel noogutas Johannale. Tüdruk teadis, et isal on sisemine radar, mis tunnetas, kus kohas karu mitmekümne kilomeetri kaugusel liikus. *Tohin ma kaasa tulla? Tohin ma kaasa tulla? Jah, tohid ikka.* Need korrad, kui mõlemad pakkisid jahikoti ja Johanna lehvitas hüvastijätuks kuuele kadedale õele ning tundis elevussurinat kõhus, kui tema võim õeste hulgas kasvas. Johanna oli enda meelest vanusest saadud õigusega liidri, pealiku rolli eriti

sobiv, kes pidigi omandama isa jahisaladused ja tema telepaatilise kontakti karudega. Isa tuli nii sageli karuga koju, et tihe, maitsev liha ehitaski tüdrukute tugevad, jõuliste käte ja laiade õlgadega kehad. Ainus, kellele proteiin ja õlu mõju ei avaldanud, oli Elga, kes jäigi piibuorgiks. Võib-olla muutub see mõne aasta pärast, kuid tema paistis olevat teist sorti, olgugi et õnnistatud samasuguse juuksevärviga. Kas tal oli üldse sama isa?

Isa jahiõnn tõi kaasa selle, et kogu ta maailm keerles jahi, selle praktiliste ja vaimsete ettevalmistuste ümber: strateegiate ümber, kuidas ärritatud kiskja üle kavaldada. Kas ta saabub nädalavahetuseks järjekordse tapetud loomaga koju? Üha sagedamini unustas ta lühikestel käikudel kodutallu oma armastatud plikatirtsud ära. Ta ei näinud ega kuulnud neid, kuigi tüdrukud istusid ringis tema ümber ja jälgisid, kuidas ta püsse puhastas, neid ilveserasvaga määris ja porterit kulistas. Järgmisel päeval oli ta läinud.

Õösiti lamasid tüdrukud igaüks oma karunahal, igatsesid, niut-susid ja hüüdsid läbi une isa. Unenäos tuli isa koju tagasi hiiglasliku pruunkaru seljas ratsutades. Tanja ja Aune lamasid tihedalt teineteise kõrval ja hoidsid käest kinni. Kui Johanna und ei saanud, heitis ta isa voodisse ja hingas sisse padja lõhnu. Juba ammu magasid vanemad eraldi tubades, emal oli oma nurgake üleval pööningul. Sinna ei tahtnud keegi minna, pööningutuba haises tema lämmatava, hapu kehalõhna järele. Sealt kostis summutatud hääli. Kas ta hüüdis unes?

Kui Elga sai kaksteist, oli isa jahil, ta oli tüdrukutele teada andnud, et võtab ette kõige raevukama karu, keda ta üleüldse on kohanud, ja nii ohtlikes tingimustes, et ei tahtnud kedagi kaasa, eriti mõeldes sellele, et tütrede tegid vaistlikult kõike isa järgi. Kodus lonkisid tüdrukud jalgu järele lohistades ringi. Iga päevaga muutusid mängud ootuseigavuses üha jõhkramaks. Elgale pandi jalga taha, teda tõugati, kriibiti ja talle seati lõkse. Kui ta avas laudaukse, sai ta kannutäie vett pähe. Läbimärja ja külmununa kuulis ta õdede alandavat naeru ja Johanna lauset:

Said nüüd, väike vastik vördjas!

Pärast isa surmaga lõppenud õnnetust vaikisid rõõmuhõisked taluõuel, ei mingeid maadlusmatše, ei mingit lehmabingot. Jahipüss vedeles keset kõögilauda nagu reliikvia, relva keskne koht asendas ruumis isa vaimu. Keegi ei tahtnud isa viimase võitluse tulemusel saadud karuliha süüa, see oleks olnud nagu tema ihu, see müüdi hoopis turul maha. Isa verega immutatud karunaha hoidsid nad alles. Suur pea, pilgus võitlushelk, teravad kihvad ja esikäppade pikad kõverad küünised tähistasid nende elu suurimat kaotust. Karu raevukas ilme andis tütarde ülejäänud elule suuna.

Pärast seda kaotust ei saanud neid enam ükski õudus verest välja viia.

Paar hämarat aastat põletas rinda lein. Nad liikusid taluõuel nagu unes, mängimiseks jõudu ei jätkunud. Ainus kord, kui tüdrukud vähegi muigasid ja pingsalt kuulasid, oli siis, kui onu Veikko külla tuli, tema suutis isegi ema veidi leebemaks muuta. Ema ja tütarde vahel valitses siis korraks igati hädavajalik vaherahu.

Veikko oli juba üle kuuekümne ja peaaegu pime, ta lonkas, toetudes tugevale kepile. Ta tundis ära õetütarde hääled, kuidas need üksteise võidu rääkisid, sageli teist kuulamata. Ta tervitas neid vanimast noorimani: Johanna, kaksikud Tanja ja Aune, Simone ja seejärel kaksikud Tiina ja Laura ning siis nooruke Elga. Onu hääl muutus selgeks, kui ta sättis ennast istuma oma tavalisele jutuvestmiskohale puukastil, mis oli kaetud kopranahaga.

Castor, ütles ta nahka patsutades. Kobras on ladina keeles *castor*. Seda on oluline teada.

Õed lisasid ahju puud ja Tanjal õnnestus üles teha väike tagasihoidlik tuli. Karunahad laotati laiali ja nad istusid poolringis onu ümber. Kui ta rääkima hakkas, siis kõlas see nagu laul noore mehe kõrist. Hääle osavalt moduleeritud bariton, rütm, sõnarõõm, ja siis see tuli:

Lugu. See kandis kaasa.

Kõige rohkem keskendumist kiirgas Aunest, kes istus alati kõige lähemal, onu vastas, et kindlalt kinni püüda iga sõna, rütm ja pinget tõstev kunstlik paus. Ta jälgis hoolikalt viipeid, mida tegi sooniline käsi, selle pöidlaküüs oli sinine ja keskmise sõrme asemel oli kõnt. Johanna kuulas, silmad kinni. Kas ta magas? Tiina istus rätsepaistes ja nipsutas sõrmi, sirutas seejärel jalad välja ja heitis kõhuli. Elga vaatas teda pahase näoga. Kui Tiina tegi kätekõverduse, sai ta Tanjalt pragada.

Kuuetaskust võttis onu käsivarrejämeduse kasepulga, mida ta jutustamise ajal vestis. Käte lihasmälus olevate mõõtude ja kuju järgi sündisid karud ja põdrad, samal ajal kui ta alustas lugu, mida õtütred olid ennegi kuulnud. Legendi noorest Ainost, kes uputas end ära, et ei peaks abielluma habemiku vana lauliku Väinämöisega, seda tahtsid tüdrukud kuulda iga kord, just nagu väikesed lapsed, kes paluvad sama muinasjuttu. Kuigi see kuulajaskond koosnes teismelistest, Elga polnud küll veel kolmteist ja Johanna oli kakskümmend. Kui Veikko hakkas rääkima päris uut lugu, siis paluti tal tavaliselt enne ärasõitu üht lemmiklugu rääkida. Tüdrukud esitasid soove. *Me tahame kuulda Haagarist, kes aeti Siinai kõrbest välja.* Kõige rohkem meeldis neile Lemminkäise ema, kes lapib kokku oma kauni poja uppunud keha ja äratas selle ellu. Tuonela jõe rannas istub ta, ravitsev emakäsi elutul alasti kehal ... Siis astus kööki päris ema ja lõhkus nõiduse. Tütred ohkasid pahaselt. *Louhi, tule istu natukeseks meie juurde,* ütles leebehäälne Veikko oma õele. Ema raputas pead, ranged näojooned mahenesid pisut, kui ta oma venda vaatas. *Piimaauto tuleb kohe,* vastas ta mokaotsast.

Pärast kaht päeva onu rütmilist häält, lugusid, mis olid jätkunud hommikust õhtuni, vahepeal grillvorsti- ja saunapausid, saatsid nad onu otseteed kaudu läbi metsa koju. Kobav, aeglane teekond; vana meest ei saanud panna pikemaid samme astuma. Seal, kus rajad olid risti-rästi täis kõrgeid juuri ja kallakud olid järsud ja pärast vihma libedad, tassisid nad teda kordamööda üle takistuste. Kui nad istusid kändudele ja soomätastele, et onu saaks puhata, rääkis ta edasi. Sellest, kuidas sammaldunud kaljurahnudes on õõnsused, kus omal ajal elati. Põgenenud vangid ja hulkurid, vallalised naised elasid koobastes oma sohipoegadelega. Ise oli ta mänginud ühe metsahooru pojaga ja tal oli selgelt meeles, kuidas nad olid istunud ühe sügava koopa päris tagumises otsas, külmas ja niiskes kott-pimeduses, ja võistelnud, kumb räägib hirmsama kummitusloo. Tuli välja mõelda eriti jubedaid üksikasju. Poisi ema ei nimetatud metsahooraks sellepärast, et ta võttis mehi raha eest vastu, vaid

sellepärast, et ta oli jäänud rasedaks külakooli juhatajast; ta töötas tolle mehe abikaasa teenijana. Pärast seda visati ta välja ja ta sai kuulda ainult ei, ei, ei, kui tahtis vallalt korterit üürida. Keegi ei taha elada sellise naise naabruses, sest sohilaps võib kanda nakkust, mis liigub edasi ka teistele lastele. Seetõttu koliski ta, nagu paljud vallasnaised, pojaga koopasse.

Kui soovite lugusid toita, peate kogunema koobastesse, ütles Veikko, kui ta ratsutas nagu väike poiss Tiina tugevatel õlgadel ja muudkui rääkis hüpleva, hingeldava häälega sõbralikest metsaolenditest, trollidest, päkapikkudest ja haldjatest. Nad on haruldased, aga see, kes saab metsaga heaks sõbraks, satub nendega vahel kokku. Mets võib küll tappa, kui seal põleb või puud langevad või karud ründavad, kuid üks on kindel: ta ei räägi kedagi taga.

Pikal tagasiteel onu juurest üritas Aune korrata tema kõnekunsti ja teda kutsuti vandesõnadega korrale. Kümne kilomeetri pärast protesteerisid seitsmes ärevas kõhus trummikomplektid. Nad polnud hommikust saati midagi sünnud, ka siis said nad üksnes ühe keedumuna ja tüki kivikõva leiba. Mõte, et neil on ees veel pikk tee, oli piinav. Kas ema üritas neid surnuks näljutada? Ta oli pärast lesestumist veelgi raskemaks muutunud. Kui nad tagasi pöördusid, seisid loomad murelikult ammudes ja trampisid sõnnikus, köögis olid läbisegi pesemata taldrikud ja õues laiusid kõrged sõnajalad. Juba ammu kastmata ja koltunud monstera köögiaknal klammerdus niiske aknaklaasi külge, otsekui üritades suruda end läbi klaasi, välja värsket õhku ja vihma ahmima. Isakodu tundus hüljatud, võõras, lausa ähvardav. Laura, kes harva oma seisukohti esitas, tuli välja jõulise ettepanekuga.

„Vanamuti kädin on nagu mürk kehas. Tõmbame metsa.”

„Ta viib meid hukatusse kaasa,” ütles Tanja. „Paneme ühisel jõul vastu. Kui hoolikalt planeerida, võime elada ...”

Tiina virutas rusikaga vastu lauda.

„Jaa, me kolime ära!”

„Mida Veikko oleks öelnud?” katsetas Aune.

„Ehk leiame jä-jälgi vanamehest,” ütles Johanna, kes oli pärast isa surma kokutama hakanud. „Ta joonistas mulle k-k-kaardi, kuhu märkis ära meie puhkekohad.”

Kokutamine ajas teda närvi, vähendas tema kaalu juhina. Ta märkas kohe, et kogu hõimupoolne lugupidamine oli ohus. Elga neetud pilklik muie.

„Ta on seal metsas ja kaitseb meid,” ütles Simone innukalt. „Ma tunnen, et ta on endast märke maha jätanud. Vaata alla meie poole. Isa, anna meile jumalikku jõudu!”

Elga hoolitses nagu alati selle eest, et talle jääks viimane sõna.

„Jõudu peame ikka ise leidma.”